

КОРОТЕНЬКІ ЕСЕЇ ПРО ПРИКАРПАТСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ-БУРОВИКІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XX СТОРІЧЧЯ

Р. С. Яремійчук

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15;
e-mail: public@nung.edu.ua.*

Автор розповідає про відомих прикарпатських інженерів-буровиків XX століття, які присвятили своє життя удосконаленню техніки і технології буріння та видобутку вуглеводнів.

Ключові слова: *технологія буріння свердловин, видобуток нафти і газу, тампонування свердловин, освоєння свердловин.*

У статті “Інженерний внесок в технологію буріння свердловин на Прикарпатті після 1939 року”, опублікованій в цьому номері “Прикарпатського вісника НТШ” в розділі “Нафтогазова справа”, йдеться про етапи буріння, освоєння та засвоєння нової техніки, технології поглиблення свердловин, про участь у цій роботі деяких українських спеціалістів. Нижче подано мої спогади про деяких буровиків, з якими мені довелося працювати з 1959 року до кінця минулого століття. Це були яскраві постаті з усіх сторін, їх виділяла серед інших людей якась особлива інтелігентність, порядність у відношеннях зі своїми колегами, висока відповідальність перед людьми і талант інженерів. Звичайно, можна було би написати про інших людей, але я багатьох особисто не знав, менше спілкувався з ними, тому і зупинився на тих прізвищах, з якими мене моя робота, моя доля зводила не один раз.

**Андрійчук Йосип Степанович
(1935 – 1999)**

Андрійчук Йосип Степанович майже тридцять років працював головним інженером Долинського управління бурових робіт (перед тим Долинської контори буріння). Цьому Управлінню довелося вводити в розробку Долинське нафтове родовище, розвідувати поклади нафти великої частини Карпатського регіону (Струтинське, Спаське, Вигода-Витвицьке та інші родовища). Мабуть найбільшим досягненням було буріння найглибшої на той час у Радянському Союзі та у Європі свердловини №1 Шевченкова – 7522 м. Багато інженерних звершень відбулося під безпосереднім керівництвом Й. С. Андрійчука – буріння перших семи в Радянському Союзі розгалужено-горизонтальних свердловин електробурами на глибини до 2800 м. У цьому бурінні використовувалася уся наявна на той час техніка та інструменти, що виготовлялися в Україні – телесистеми, механізми викривлення, бурові долота. Частка практичного засвоєння цих технологій залежала від того чи зможуть бу-

рильники (оператори) реалізувати на практиці весь процес – від керування заданим профілем свердловини, спуску обсадних колон і їх кріплення, до забурювання відгалужень і наступним освоєнням пробурених свердловин. Весь цей процес відбувався під безпосереднім керівництвом головного інженера та його помічників.

На долю Андрійчука Й. С. випало і ліквідувати багато аварій, і усунути ускладнення та нафтогазопроями, і багато іншого.

Я знав Йосипа Андрійчука ще з часів навчання у Львівському політехнічному інституті. Він навчався на один курс раніше від мене, але ми були земляками, часто доводилося їхати з ним на канікули поїздом до Івано-Франківська, а уже звідти наші дороги розходились. Він разом із своїм незмінним студентським товаришем Миколою Поліником прямував до Солотвина, а я через Заболотів у свою Зібранівку.

На початку навчання (на другому курсі) від Андрійчука Й. С. я дізнався про можливість влаштуватися на роботу вантажником на Львівській кондитерській фабриці, де він уже рік перед тим працював зі своїми однокурсниками. Я, у свою чергу, організував зі студентів своєї групи бригаду з восьми чоловік і ми працювали там аж до закінчення навчання у Львові. Андрійчук Й. С. з дев'яти років виростав круглим сиротою, а я у той час був напівсиротою. Тож обом нам треба було добре вчитися і заробляти на прожиття.

Йосипа Андрійчука вирізняла якась особлива доброта та душевність. Я ніколи не бачив його розгніваним, не бачив і не чув, щоб він кричав на своїх підлеглих. Можливо, що той тандем, що складався з начальником Управління бурових робіт В. М. Дітчука і головного інженера Й. С. Андрійчука, був досить дійовим. Обидва ці керівники мов би доповнювали один одного, були прекрасними інженерами, організаторами виробництва.

З початку 90-х років долинські буровики починають працювати на Сході України вахтовим методом. Через відносно короткий період вони освоюють технологію буріння свердловин у Дніпрово-Донецькій западині і отримують високі технологічні та економічні показники. У цих результатах є значна частка праці головного інженера і його колег.

Під час Чорнобильської аварії Йосип Степанович очолював разом з Мельничуком А. М. і Буняком Б. Т. групу спеціалістів, що приймали безпосередню участь у ліквідації наслідків цього планетарного лиха. Там він отримав велику дозу радіоактивного випромінювання, його почало турбувати серце, загострився хронічний бронхіт

У 1997 році мені пощастило разом з групою буровиків, серед яких був і Й. Андрійчук, навчатися у Фінляндії на комбінаті Метасерла способами регулювання властивостей бурових рідин. Читав нам лекції відомий голландський професор Том Маас. Ми жили в гостьовому будинку цього комбінату і вечорами ділилися враженнями від Фінляндії, порівнювали її з українськими реаліями, бачили все, що зміг досягти працелюбний фінський народ.

Весною 1999 р. Й. С. Андрійчук перебував у лікарні, де і помер. Попрощатися з ним приїхало багато його однокурсників з усієї України, прийшли сотні долинян, щоб віддати йому останню шану.

Таким було коротке, але насичене працею життя цього талановитого інженера, доброї та совісної людини.

Буняк Борис Трофимович (народився у 1937 р.)

Одним із визначних буровиків 60-70-х років минулого століття, що зростав на Прикарпатті, був Борис Буняк з випуску інженерів-буровиків 1959 року “Львівської політехніки”. Чотирнадцять років життя (1959-1973) пов’язані із роботою у м. Долина. Цьому поколінню інженерів був торований типовий шлях – починався він з посади робітника, як правило, з помічника бурильника та бурильника (чим ми всі дуже пишалися), а далі уже все залежало від самого себе – працьовитості, таланту інженера, сміливості, вмінню вчитися. У цьому відношенні у багатьох з нас була типова доля-робота буровим майстром, старшим інженером та начальником дільниці буріння, робота у технічному відділі, а потім головним інженером контори буріння. Це була велика професійна школа, а, особливо, якщо врахувати, що у цей час почалося освоєння буріння глибоких та надглибоких свердловин до 4000 м, а пізніше до 5000-6000 м, то ця робота вимагала прийняття нестандартних рішень, вміння ліквідувати складні аварії та долати ускладнення процесу буріння, приймати участь в ліквідації газонафтопроявів і навіть відкритих фонтанів.

Борис Трохимович працював поряд з такими видатними буровиками, як Степан Якович Носко, Володимир Маркелович Дітчук, Борис Ігорович Чайковський, Петро Степанович Тюпін та інші. Оскільки обсяги буріння постійно зростали, то доводилося навчати тих, хто йшов поряд або після тебе. Авторитет Б. Т. Буняка був досить великим, незважаючи на його молодість. Розсудливість, терпеливість, високий рівень культури помітно вирізняли його серед інших.

Вагомий вклад у досягненні великих глибин був пов’язаний із застосуванням легкосплавних бурильних труб, бурінням свердловин з використанням закономірностей природного викривлення стовбурів свердловин, з освоєнням технологій розкриття продуктивних пластів в умовах аномальних пластових тисків.

Борис Буняк був у числі авторів проекту буріння надглибокої свердловини №1-Шевченкова. Вибір бурового обладнання, конструкції свердловини, способів буріння, методів, кріплення стовбурів колонами різного діаметра – все це поряд з іншими спеціалістами лягало на плечі головного інженера Болехівської контори буріння, на посаді якого у той час працював Борис Буняк. Чи не тому буріння цієї свердловини до глибини 7000 м відбувалося практично без аварій та ускладнень. Лише за глибини 7522 м відбулося прихоплення труб, якого ліквідувати не вдалося.

Отриманий досвід роботи на Прикарпатті дав можливість Б. Т. Буняку очолити інженерну службу на сході України в об’єднанні “Укрбургаз”. У 1986 році він захищає у Москві (кандидатську дисертацію) під

науковим керівництвом професора М. О. Жидовцева. Пізніше він працює заступником та директором Українського інституту природних газів УкрНДІгаз у Харкові.

Якщо знову повернутися до часів роботи Б. Т. Буняка на Прикарпатті, то без усякого сумніву освоєння багатьох родовищ нафти пов'язано з його інженерною роботою (Долинського, Спаського, Вигода-Витвицького, Струтинського) пов'язано з його інженерною діяльністю.

Робота на сході України, трагічний час ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС, організаторська та наукова робота в інституті – складові досвіду Б. Т. Буняка, одного з плеяди видатних українських інженерів-буровиків. Його досвід потім успішно реалізовувався українськими буровиками в умовах Півночі та Західного Сибіру.

Дітчук Володимир Маркелович (1929-1989)

Цей інженер і організатор виробництва був інженером від Бога. Я ближче з ним познайомився після захисту кандидатської дисертації та під час роботи у Всесоюзному НДІ бурової техніки. Одного разу у Москві мене запросив до себе Я. А. Гельфгат – керівник технологічного відділу інституту. Разом з Гельфгатом за столом сидів Олександр Михайлович Григорян. Вони попросили мене розглянути в Долинському управлінні бурових робіт та в нафтогазовидобувному управлінні проект буріння розгалужено-горизонтальних свердловин на Долинському нафтовому родовищі. Вся техніка для такого буріння виготовлялася в Україні – електробури, телесистеми, механізми викривлення. Я дуже сумнівався в реальності цього проекту. Але на моє здивування, коли я розпів про цей проект Володимир Маркеловичу і ми стали його обговорювати з його головним інженером Йосипом Степановичем Андрійчуком та ще з деякими провідними інженерами-буровиками, то майже всі його підтримали. По-перше, Долинська контора буріння мала ще і назву контора електробуріння і з роботою електробурів і телесистем спеціалісти-буровики були добре обізнаними. По-друге, Олександр Михайлович Григорян був багатьом буровикам Долини відомий ще з п'ятидесятих років, за його розробками у Бориславі було пробурено більше десяти горизонтальних свердловин. В Долині працював і досвідчений спеціаліст з електробурів Малте, естонець за національністю, фанатично захоплений електробурінням, який створив найкращу у колишньому СРСР базу для електробурів.

Пізніше цей проект розглядався в об'єднанні “Укрнафта” в Києві і його підтримав тодішній заступник генерального директора Анатолій Миколайович Мельничук.

Долинським УБР було пробурено 8 горизонтально-розгалужених свердловин електробурами, стовбур свердловин утримувався від гирла до вибою в одному азимуті. Керування профілем свердловини здійснювалося буровиками і всі операції із спуску колон, хвостовиків-відгалужень також йшли бездоганно. Здавалося, що цей метод буріння знайде широке застосування на практиці. Але так не сталося. Всі зусилля

Міністерства нафтової промисловості було спрямовано на освоєння родовищ Західного Сибіру. Ще три свердловини було пробурено за цією ж схемою Бориславськими буровиками на родовищі Старий Самбір. Сьогодні, коли минуло більше тридцяти років, коли появилися колтубінгові технології буріння, коли є необхідність бурити свердловини на низькопроникні прошарки, коли у світі знайшло широке застосування горизонтального буріння, цей досвід буріння не втратив свого позитивного значення.

Дітчук В. М., як і більшість його товаришів по фаху, умів прислухатися до думок вчених та допомагав в реалізації нових технологій в практику. Але не лише цей фрагмент бурової історії з життя В. М. Дітчучка вартий уваги. Під його керівництвом розбурювалося та вводилося в розробку одне з найбільших на той час нафтових родовищ України – Долинське. Швидкості буріння були високими. Лише у цьому управлінні працювали три Герої соціалістичної праці, а це високе звання у ті часи присуджувалося за дійсно високі досягнення. Разом із Степаном Носком, Борисом Буняком, Орестом Жарським та іншими буровиками в Долині було пробурено найглибшу на ті часи свердловина №1 Шевченкова.

Здоров'я Дітчучка було підірвано. З тієї плеяди інженерів-буровиків мало хто проживав до 60-ти років. Мені довелося допомагати В. М. Дітчучку в пошуках добрих лікарів-кардіологів. На певний час це допомогло. Але ще одна криза закінчилась трагічно – не доживши до 60-ти років він пішов у вічність. Але з тих людей, що ще живуть і які працювали поруч із Дітчучком можна почути лише слова великої поваги до цієї людини, яка ніколи не піднімала голосу на своїх підлеглих, яка вміла робити їх співучасниками великих справ і яка так несправедливо пішла передчасно з цього життя.

Діак Іван Васильович (народився у 1929р.)

Йому долею судилося пережити багатьох своїх колег – колишніх головних інженерів та керівників бурових підприємств на Прикарпатті. Початок його роботи був типовим для випускників гірничо-промислового (нафтового) факультету “Львівського політехнічного інституту” в період 1953-1960 років. Початок типовий – робітнича професія. А далі – далі через 10 років він був уже видатним фахівцем – буровиком і займав свою професійно високу нішу серед таких інженерів, як Борис Чайковський, Петро Шинкарик, Володимир Дітчук, Микола Касіян та інші. Зовні він мало змінився за більш ніж п'ятдесят років – такий же стрункий, як і колись, маломовний, але рішучий, відважний у складних ситуаціях. Як колись любили повторювати «Все он увидел ...». А і справді – освоєння технологій надглибокого буріння, ліквідація аварій, відкритих фонтанів нафти і газу – все пройшло через його долю. Один з небагатьох буровиків І. В. Діак зумів поєднати виробничу роботу з науковою, він захистив кандидатську дисертацію з питань надійності кріплення свердловин. На той час це була значуща актуальна наукова робота, високо оцінена його офіційними опонентами, зокрема професором Булатовим А. С.

Після реорганізації структури бурових робіт І. В. Діак працював декілька років завідувачем Прикарпатського відділу інституту «ВНДіО-ЕНГ», поклавши свої професійні знання в систему управління буровими роботами. На цій роботі він також залишив помітну стежину знань у вигляді наукових статей, методик, нормативних актів. Я пам'ятаю з якою повагою відносилися до І. В. Діяка московські спеціалісти. З 1972 року багато років І. В. Діак працював заступником начальника об'єднання «Укргазпром». Важко перелічити весь вклад цього інженера-буровика в освоєння багатьох газових родовищ в Україні, а також у Західному Сибіру (в Уренгої).

Я пам'ятаю його швидку мову, його вимогливість до своїх підлеглих, його пошуки талановитих інженерів для роботи на виробництві та в науково-проектних інститутах. Було і таке – він запропонував мені стати директором інституту УкрНДігаз у Харкові, але я у той час не відчував у себе даних для такої відповідальної роботи і тому відмовився від неї.

Саме завдяки вибору І. В. Діяка відбулася така стрімка кар'єра інженера І. Й. Рибчича, який пізніше керував ДК «Укргазвидобування», бо Діак умів підбирати людей близьких до себе.

А далі пішла уже його плідна політична робота у Верховній Раді України.

Діак І. В. отримав багато урядових нагород в часи Радянського Союзу, а також за незалежності Україні. Він справжній орденосець, він є повним кавалером ордену «За заслуги» усіх ступенів.

Свої вісімдесят років І. В. Діак зустрічає повний сил, енергії, які він віддає на благо нашої країни. Його енергії, пам'яті, розуму можна по доброму заздрити.

Жданков Володимир Федорович (1930-1966)

Ціла плеяда видатних українських буровиків вийшли з випуску гірничо-промислового факультету Львівської політехніки 1954 року, серед яких були Роман Сенів, Анатолій Мельничук, Андрій Крицук, Мирослав Гайовий, Володимир Жданков, Антон Турко, Євген Майдан та багато інших. Це лише ті прізвища, які прийшли першими на пам'ять. З Жданковим мене звела спільна робота у м. Бориславі після того, як я почав працювати у Бориславській конторі розвідувального буріння. Я працював на ділянках буріння, а він керував технічним відділом. Всі технологічні плани буріння, спуску обсадних колон і їх цементування, плани ліквідації аварій чи ускладнень буріння розроблялися в технічному відділі. Цементування обсадних колон велося під безпосереднім керівництвом головного інженера П. В. Шинкарика або В. Ф. Жданкова. Тепер, після майже півстолітнього часу, видно, що ці всі роботи вимагали великих знань та практичного досвіду. На фоні моїх перших кроків освоєння професії досвід Жданкова видавався досить поважним. Буріння супроводжувалося безліччю нестандартних ситуацій, подолання яких вимагає також неординарних технічних та технологічних рішень.

Жданков був за національністю росіянином, але скільки я його пам'ятаю, він завжди розмовляв українською. Цьому сприяло те, що

війна застала його батька-залізничника із сім'єю у Львові і його діти навчалися в українських школах, спілкувалися між собою також українською мовою. В ті часи, коли і нас, українців, заставляли розмовляти, робити професійні доповіді російською, поведінка Жданкова була також нестандартною.

Жданков був спортсменом, займався важкоатлетичним спортом, залучав до спорту і молодих інженерів. Тому багато з нас дружили з ним.

Шістдесяті роки минулого століття були періодом великого росту об'ємів розвідувального та експлуатаційного буріння, освоєння глибокого та початку освоєння надглибокого буріння. Багато родовищ було відкрито саме у цей час.

Всі працювали в досить напруженому ритмі. Але відомо, що напруження призводить до перевтоми і вимагає релаксації. У цьому плані Жданков вмів допомогти відпочинку – збирав нас в компанії, грав на баяні, він і ми співали на відпочинкових вечорах, розмовляли, жартували, розповідали анекдоти. Я не знаю нікого з бориславських буровиків, які б не поважали і не любили Жданкова.

Багато робіт – буріння двостовбурових свердловин на Рудківському газовому родовищі, ліквідація справді масштабного прориву газу з нижніх горизонтів на поверхню в районі села Тулиголова, ліквідація безлічі аварій лягала на плечі Жданкова.

Після мого повернення до м. Івано-Франківська Жданков працював уже в тресті “Прикарпатбурнафта” в (м. Івано-Франківськ) і я запропонував йому перейти на роботу у відділ промислових випробувань ВНДІ бурової техніки на посаду заступника керівника відділу. Сім років ми пропрацювали поруч, а коли я перейшов працювати у 1976 році проректором з наукової роботи в ІФІНГ, тоді я запропонував його кандидатуру на посаду керівника відділу.

Багато робіт організував тоді Жданков – технологічний супровід буріння найглибшої на той час свердловини в СРСР та Європі №1 Шевченкова, організація буріння горизонтально-розгалужених свердловин на Долинському та Старо-Самбірському нафтовому родовищі. Він разом зі мною був фактичним автором книги “Бурение сверхглубокой скважины”.

Він був азартною людиною у житті, мав величезне зібрання поштових марок та монет і у вихідні дні майже завжди був серед колекціонерів. Не знаю, що сталося після його смерті з його колекціями.

Важка і напружена праця передчасно забрала життя цього талановитого інженера, йому не було і 65 років життя.

Іваницький Євген Антонович (1923-1995)

Цей інженер-нафтовик народився у сім'ї бориславських ріпників, жив і закінчив своє земне життя у м. Бориславі. Навчався на нафтовому факультеті Львівської політехніки (закінчив навчання у 1952 році). Так склалося, що моя доля тісно перепліталася з Євгеном Іваницьким. Взи-

мку 1954 року я проходив переддипломну практику на 8-му промислі у Тустановичах, навчаючись у Дрогобицькому нафтовому технікумі. А в цей час Іваницький працював головним інженером цього промислу і для мене він був спочатку керівником практики, а пізніше і керівником дипломного проекту. Уже в той час багато свердловин працювало періодично, оскільки час накопичення нафти був меншим, ніж час її відпомповування плунжерними насосами, що приводилися в дію верстатами-гойдалками. І оператори змушені були обходити за графіком промисел та включати або відключати від електрики ці верстати.

Тож Іваницький визначив для мене і тему проекту – це автоматичне керування пуском та відключенням привода верстатів за періодичної експлуатації свердловин. Пам'ятаю, як він годинами сидів поруч зі мною та рисував турбінки, що приводилися в рух потоком рідини, а коли насос вже не піднімав нафту, ця турбінка зупинялася, що призводило до розриву ланцюга живлення електродвигуна. Потім я робив креслення цієї турбінки та схему наступного включення двигуна в роботу за даними промислових вимірювань. Думаю, що це був абсолютно реальний проект, лише не знаю чи був він колись реалізований на практиці. Мене і зараз дивує цей далекий епізод роботи Іваницького з 17-річним учнем технікуму, оскільки він приділяв дуже багато часу на спілкування з практикантом. Ще мене дивує те, що він навіть приїхав у м. Дрогобич послухати захист мого дипломного проекту.

У ті далекі-далекі часи Іваницький був дуже пунктуальним – призначивши час зустрічі, він ніколи не запізнювався на неї; я запам'ятав і його ввічливе поводження з майстрами, операторами, слюсарями. Хоча він був дуже вимогливим.

Будучи уже студентом 4-го курсу Львівської політехніки влітку 1958 року маленьку групу (лише десять студентів) спрямували на практику знову у м. Борислав. Іваницький в цей час працював головним інженером Бориславського нафтопромислового управління. Він приділив нам увагу, призначив індивідуальних керівників нашої практики, а після її закінчення переглянув наші звіти. Роботи у головного інженера завжди багато, але Іваницький і тут проявив себе людиною, що дбає про професійну освіту майбутніх інженерів.

З весни 1961 року я працював у м. Бориславі. Я працював у конторі буріння, а Іваницький працював в нафтогазовидобувному управлінні. Одного разу запросив мене до себе та попросив підготувати декілька лекцій для слухачів вечірнього університету технічних знань (це була така громадська організація, якою він керував). Підготовка цих лекцій змусила мене читати багато літератури, що публікувалася в журналах “Нефтяное хозяйство”, “ВНИИОНТИ” та інші. Ці лекції відбувалися регулярно один раз на місяць і на них збиралося багато бориславських інженерів. Тобто, це було своєрідною формою підвищення кваліфікації інженерів і техніків. Ще через якийсь час він рекомендував мене лектором в Навчально-виробничому училищі, де готували операторів, помічників бурильника, бурильників, і навіть бурових майстрів. Ця робота

допомогла мені систематизувати свої знання та навчила їх доносити слухачам. Одночасно це давало мені змогу заробляти додаткові гроші. З 1962 року у м. Бориславі утворився трест “Західбурнафтогаз” і керівником цього тресту призначають Є. А. Іваницького. Оскільки я вже працював старшим інженером, чи може і начальником дільниці буріння, тому наше спілкування стало систематичним. Регулярні технічні наради, що їх проводив наш керуючий трестом, істотно розширювали наш діапазон знань, що стосувалися питань планування робіт, їх фінансового забезпечення, організації та постачання, інженерного керування.

Запам’яталося якесь вроджене і інтелігентне поведження нашого керівника. Найбільш різка критика не супроводжувалась криком. Ніколи з вуст Іваницького не зривалися “матірні вирази”. В бурінні у ті часи часто траплялися аварії з обривом труб, їх прихопленням, нафтогазовикидами чи навіть відкритим фонтануванням, з заклинюванням доліт на вибої, з обривом геофізичного кабелю та інші. Ліквідація цих аварій часто супроводжувалась значним ускладненням процесу буріння, зривалося виконання планів. Євген Іваницький збирав вузькі або широкі наради і, роздумуючи над причинами та наслідками аварій, починав рисувати геологічний розріз, накладав на нього конструкцію свердловини, розміщував в ній в масштабі бурильні труби, інше обладнання та розмірковував про те, що сталося, чому сталося, прогнозував схему ліквідації аварії. Це все вміщувалося у багатьох рисунках і нам ставало зрозуміліше, що треба зробити, щоб ліквідувати аварію. Часто рисувалися ескізи оригінальних інструментів, щоб успішно ліквідувати ту чи іншу аварію. Шкода, що тоді не було кому збирати ці рисунки та описувати хід ліквідації цих аварій. Це було б надзвичайно корисною навчальною роботою. Двері до нашого керівника були завжди відкритими для персоналу тресту.

Часто Євген Іваницький виїжджав на бурові, щоб поспілкуватися з буровими майстрами, побачити на власні очі в якому стані знаходяться бурові верстати, інше обладнання.

Його безпосередні заступники – головний інженер Петро Васильович Шинкарик, головний геолог Володимир Михайлович Киверенко, головний механік Омелян Ярославович Матковський, були його ровесниками. Одночасно це були освідчені спеціалісти, що знали свою професію, мали добрий виробничий досвід. Це були також інтелігентні та відповідальні люди. Під їх керівництвом легко працювалося і можна було багато чому навчитися.

Одного разу Іваницький попросив мене відвідати цех підземного та капітального ремонту свердловин в Бориславському нафтопромисловому управлінні. Опісля я розповів йому про своє здивування – велику упорядкованість території, гарні і чисті стелажі з ловильним підвісним інструментом, вивішені інструкції з виконання ловильних робіт. Керував цехом інженер Вагман. На що Іваницький мені сказав: “Батько цього Вагмана був добрим господарем. І сину передав дар господаря (чи газди)” (батька Вагмана за німців знищили в єврейському гетто).

Уже працюючи начальником технічного відділу тресту “Західбур-нафтогаз”, Е. А. Іваницький мене часто відряджав на виробничі наради, конференції в міста Київ, Москву, Актюбінськ, Новосибірськ. Особливо запам’яталися останні відрядження, що стосувалися використання випробувачів пластів на трубах та маркшейдерії при бурінні свердловин. Це були відносно нові способи, за допомогою яких оцінювалися фільтраційні характеристики порід або способи похило-спрямованого буріння. Але після кожної поїздки Іваницький вимагав прилюдної (на нарадах) інформації про поїздку.

Пам’ятаю кумедну історію, пов’язану з приїздом делегації польських нафтовиків. У той час це було нечуваною подією. На зібранні Іваницький сказав, що для прийняття цих поляків потрібні гроші і запропонував нам зібрати з кожного по 50 карбованців. Він склав графік хто з нас мав з ними снідати, обідати, вечеряти протягом п’яти днів. Всі ці заходи супроводжувалися доброю випивкою. Остання прощальна вечірка була у столовій селища Східниці. Ми пригощалися, співали. Раптом наш головний геолог Киверенко заспівав “Од можа і до можа” (старий гімн Польщі) і поляки дружно підтягнули цю пісню. Але їх партійний керівник скочив на стіл та крикнув: “Закрийте гембу!” (рота). Поляки принишкли, а вечір був зіпсований.

В кінці 1966 року я поїхав здавати вступні іспити в аспірантуру ВНДІБТ у Москві. І залишився працювати у цьому інституті до середини 1976 року. Я часто приїжджав до м. Борислава, заходив провідати Іваницького аби вирішувати з ним питання випробовування нових технологій, доліт, компоновок низу бурильної колони.

Але ті часи минулися. Трест було розформовано. Замість нього утворили Управління бурових робіт (УБР), у якому злили дві контори: розвідувального буріння та всі інші виробничі підрозділи.

Короткочасно начальником поставили Марухняка, у якого ніяк не могли скластися відносини з Є. Іваницьким. Іваницький оформив пенсію. Захворів, переніс інсульт. Одного разу я приїхав в м. Борислав, зателефонував до Іваницького додому, трубку взяла його дружина. На моє прохання зустрітися з її чоловіком, вона сказала, що це можна зробити через три години. Коли я прийшов до нього додому, то зустрів Іваницького вдягнутого в нову сорочку, костюм і напівлежачого у кріслі-шезлонгу. Він не хотів, щоб його бачили німцями. Говорив з деякими труднощами. Згадав, що немає вже на світі Киверенка, Кобриня. З болем говорив про бориславські справи. Я вийшов від нього з важким пригніченим настроєм. Я побачив, як стає німцями ця могутня людина. Через півроку померла від ракового захворювання його дружина. І він залишився на руках сина Олега. Помер Є. Іваницький у 1992 році. Я був в цей час в закордонному відрядженні в Аргентині, тому не зміг приїхати на його похорон.

Серед багатьох нафтовиків другої половини минулого сторіччя це була надзвичайно колоритна постать. Він не спокусився високою посадою, що йому пропонували в Києві, а залишився працювати в своєму

рідному місті Бориславі. Він був прикладом для своїх колег по роботі. Часом мені здається, що таких людей серед нафтовиків більше немає.

**Мрозек Омелян Адальбертович
(1929-1989)**

Не було йому ще і 59-и років, коли зупинилося його серце. Недавно з'явився він мені у сні-веселий, гарно одягнутий, швидкомовний, навіть азартний – і сказав, що його призначили керувати нафтогазовим підприємством. Я у сні був здивований, бо сьогодні йому було би 76 років і сказав йому про це. Але він мені сказав, що працюється йому легко, що до нього приходять щодня багато людей. Він махнув мені рукою і пішов вулицею м. Бориславі.

З Мрозеком, а пізніше з усією його родиною, я близько зійшовся уже почавши сам працювати у м. Бориславі. Його дружина Данута – лікар-терапевт часто лікувала наші болячки, була посередницею між нами і іншими лікарями. Вдома у них завжди було затишно, можна було добре поїсти і навіть випити. Це була дуже дружна родина з чудовими дітьми – донькою і сином. Багато українських свят – різдвяних та великодніх ми проводили разом. Одного разу напідпитку ми пішли колядувати до тодішнього секретаря міському партії. Він вийшов на поріг, запросив до хати. Я уже думав, що завтра відносно нас будуть “оргвыводи”. Але про це ніхто не згадував. І я, і Мрозек були інженерами-буровиками і наші долі тісно перепліталися – ми працювали старшими інженерами дільниці буріння, якими керували Ярослав Струс і Валерій Вавілов. Потім і він, і я керували дільницями буріння в Бориславській конторі розвідувального буріння, немовби змагаючись між собою. Потім мене призначили начальником технічного відділу тресту “Західбурнафтогаз”, а Мрозека головним інженером контори буріння. Ще через якийсь час я став працювати заступником директора цієї ж контори з виробництва.

Мій вік зближувався до тридцяти років, а Омеляну йшов 33-й рік, тобто вік Хреста. Всі ми були молодими, амбітними, пересуваючись вгору новими посадами. Наші відносини зближувало й те, що ми закінчили Дрогобицький нафтовий технікум, а з розривом у 4-и роки Львівську політехніку. Омелян Мрозек був більш досвідченим буровиком, ніж я. Він працював з Ярославом Струсом і обидва вони склали особливий тандем – на їхніх бурових завжди було чисто, прибрано, буровий інструмент було добре впорядковано. Мені теж вважалося, що у них було більш порядку, ніж там, де працював я.

Що мене притягувало до Мрозека? Його високі професійні знання, надзвичайна акуратність та пунктуальність. І я, може не зовсім усвідомлюючи це, тягнувся до нього за знаннями і порадою.

Одного разу на Різдвяні свята ми вимушені були працювати черговими на своїх бурових дільницях – він у селі Вуличному, а я в селі Доброгостів, де я квартирував і на святую вечерю ми сиділи у моїх господарів. Колядували з господарями і гостювалися до самого ранку. І за ці святкові дні жодного ЧП (надзвичайної події) на бурових не траплялося.

Я. Струс і О. Мрозек керували дільницею, на якій бурилася свердловина № 21 Орів, що стала першовідкривачем нового Орівського нафтового родовища. Цією свердловиною керував Ярослав Кулиняк, теж виходець з Дрогобицького нафтового технікуму. Фактично всі ми мали дрогобицьку навчальну базу. Всі вони були з родин ріпників, бориславців, лише я був прибульцем з Гуцульщини. Я почувався серед них, як рівний з рівними. На цій свердловині ми випробовували алмазне долото французької фірми, на цій свердловині я написав заявку на свій перший винахід – уловлювач дрібних металевих уламків з вибою свердловини на базі ежекторного пристрою.

На свердловині №1 Орів я приймав участь у випробовуванні методу К. Гаврилкевича – багаторазових великих тисків і їх скидання, де побачив, як десятки тон гематиту виносилися з привибійної зони. Вже значно пізніше цей досвід мені знадобився у роботі над своєю докторською дисертацією.

В свої тридцять років я поїхав навчатися у Московську аспірантуру, припинивши роботу буровика. Через рік я приїхав уже зі своєю дружиною Христиною в м. Борислав. Було це випадково чи ні – не знаю, але через день на березі річки Стрий за Східницею зібралися буровики, було нас багато, може двадцять чи тридцять людей. Ми співали, розмовляли, їли шашлики, відпочивали до самого ранку. На мою молоду дружину це справило незабутнє враження – мене в Бориславі не те, що не забули, а вважали своїм.

Мрозек працював директором контори буріння, пізніше заступником начальника Управління бурових робіт. Ми зустрічалися часто, ділилися тим, чим боліло наше життя, я допомагав в навчанні його дітям, але Омелян раз за разом жалівся, що у нього хворе серце. Переніс інфаркт міокарда. І одного разу його не стало.

Життя його було присвячено пошуку нових Карпатських родовищ нафти і введення їх в розробку. Не залишив після себе багатства, але пам'ять про нього у всіх, хто його знав – вічна. Мрозек був з числа тих багатьох буровиків, життя яких переривалося передчасно.

Носко Степан Якович (народився у 1926 р.)

У 1958 році С. Я. Носка було призначено директором Болехівської контори розвідувального буріння тресту “Прикарпатбурнафта” у місті Долина. Перед тим він працював у м. Надвірна, де набув великого виробничого досвіду. Головним інженером одночасно було призначено І. В. Діяка, теж зі значним виробничим досвідом. Лише протягом одного року було створено 10 бурових бригад. Буріння велося на глибині 3500 та більше метрів. У 1969 році було забурено свердловину №1-Шевченкова з проектною глибиною 7000 метрів. Ці великі глибини довелося долати вперше. Координація технічних, технологічних, соціально-побутових завдань лягла на плечі С.Я. Носка. І з цим він успішно впорався. С. Я. Носко вмів працювати з молодими інженерами і техніками. Виховував з них висококваліфікованих буровиків. Він умів при-

слухатися до думки своїх підлеглих, водночас він умів працювати і зі своїми керівниками. Ці якості керівника були продовжені після 1970 року і у роботі в об'єднанні “Укрбургаз” на Харківщині, де за короткий термін роботи було організовано злагоджену роботу кілька десятків бурових бригад і де його досвід, талант керівника і знання справи дали змогу створити велику бурову компанію.

Сотні, а може тисячі людських долів переплелися з життям С. Я. Носка. Я не знаю жодного випадку, коли б хтось міг пред'явити претензії до Степана Яковича, оскільки він завжди був справедливим і мудрим, ніколи не користувався високопарними словами. ЙОГО ВАРТО БУЛО Б ЗАНЕСТИ У ПАНТЕОН СЛАВИ УКРАЇНСЬКИХ ІНЖЕНЕРІВ.

Райхерт Людвіг Адольфович (1941-2006)

Л. Райхерт походив з родин німців та поляків. Батько Людвіга працював ковалем в Долинському нафтопромисловому управлінні. Людвіг закінчив газонафтопромисловий факультет Львівської політехніки. Два роки він працював буровим майстром у Криму, а пізніше перевівся на роботу у Долинську контору буріння. З цієї посади я його загітував перейти на роботу в Український відділ промислових випробувань ВНДІ бурової техніки. У нього була чудова, красива дружина, народилось двоє дітей – Наталка і Сергій. Це була типова інтелігентна працелюбна сім'я, що поєднала в собі традиції поляків, німців та українців.

Людвіг жив в м. Долині і за своїми обов'язками відповідав за технологічний супровід буріння найглибшої тоді в СРСР свердловини №1 Шевченкова, здійснював організацію промислових випробувань реактивно-турбінних бурів при бурінні свердловин великого діаметра, розширювачів, турбобурів, електробурів. Підключали його і до інших важливих технологічних робіт у цьому регіоні – буріння свердловин на площі Спас за м. Рожнятів електробурами з продуванням вибою повітрям.

За що би не брався Людвіг, все у нього виходило добре. Він умів працювати з виробничниками, мав свій досить значний виробничий досвід і до його пропозицій прислухались виробники, де б це не було – в Долині, Стрию чи Бориславі.

Це був красивий, високий ростом молодий чоловік з чорним кучерявим волоссям та темними очима, що швидше нагадували не німця чи поляка, а половця чи турка.

З самого початку роботи у відділі ВНДІБ Людвіг почав роботу над кандидатською дисертацією, яка була присвячена роботі розширювачів при бурінні стовбурів великого діаметра. Після того, як ми з ним обговорили схему експериментальної установки, пройшло три місяці. За цей час Людвіг розробив конструкцію надскладної установки, яка могла моделювати буріння свердловини на натурних взірцях з промиванням цієї міні-свердловини та його розширенням. Моделі міні-долів я привіз йому з Москви. Всі параметри цього буріння записувалися самописцями потенціометра.

Ще через три або чотири місяці вся ця надзвичайно складна установка була готова до роботи. Я не знаю жодного з відомих мені аспірантів, який би міг виконати таку величезну роботу самотужки. Ще через півроку експериментальні дослідження було виконано, а його домашній робочий стіл нагадував лабораторію дослідників, де працювали десятки людей – на ньому лежали графіки, креслунки, математичний опис процесів.

У світовій практиці уже на той час набули широкого застосування спіральні калібратори-центратори стовбура свердловини. Одного дня Людвіг зателефонував мені і попросив приїхати у Долину і оглянути перший взірець цього калібратора. Він віднайшов старий австрійський верстат, на якому можна було згинати по спіралі металеві пластини за розміром контура калібратора. Він притягнув цей верстат в кузню до свого батька і нагріті пластини приймали уже спіралевидну форму. Потім ці спіралі приварювались до корпусу, а робочі грані її армувались твердим сплавом або твердосплавними штирями зі сплаву ВК.

Пізніше виготовлення цих калібраторів було організовано в м. Дрогобичі на двох заводах – долотному та газової арматури і обладнання. Через 2-3 роки ці спіральні калібратори стали неодмінним елементом серійних компоновок при бурінні свердловин у всіх газонафтових регіонах СРСР.

Ще двома розробками займався Людвіг Райхерт – розробкою надважких та ступеневих розширювачів. За допомогою цих інструментів бурилися десятки свердловин великого діаметра на Прикарпатті.

У 1976 році ми з Л.А. Райхертом видали у видавництві “Недра” (м. Москва) монографію “Бурение стволов большого диаметра”. Цю книгу з дозволу редакції видано у Пекіні китайською мовою.

Рік перед тим Людвіг блискуче захистив на вченій Раді ВНДІ бурової техніки кандидатську дисертацію. Вів Раду директор інституту Асан-Нурі А. А. Після захисту дисертації Асан Абдулаєвич сказав мені, щоб я через 20 хвилин прийшов до нього з Райхертом. В короткій розмові він привітав Людвіга з успішним захистом дисертації та запропонував йому роботу керівника відділу у Москві. Відмовлятися Людвігу від цієї пропозиції не було підстав. Через півроку Людвіг отримав 4-х кімнатну квартиру і уже до своєї раптової смерті працював у цьому інституті. Людвіг залишився за духом українцем. Обоє його дітей Наталя і Сергій розмовляють українською мовою і навіть його внучка, завжди по телефону відповідає мені українською мовою, хоча народилася і навчається у Москві.

У 2007 році я був на міжнародній виставці “Нефть и газ 2007” у Москві, зустрів там Сергія і він тут же почав спілкуватися зі мною українською мовою.

Л. Райхерт устаткував від своїх батьків не лише любов до праці, а і притаманну їм культуру. Скільки ми з ним не їздили автобусом або тролейбусом у Москві він завжди поступався своїм сидячим місцем жінкам, старшим і молодим. Не терпів неправди, був завжди одночасно то-

лерантним до слабких якостей деяких своїх колег. За його пропозицією на роботу у відділ були запрошені молоді інженери-буровики – Ярослав Іваськевич і Петро Здрок, життя яких зупинилося раптово на порозі своїх інженерних та наукових звершень.

Семак Григорій Григорович (1938-1989)

Він був лише на рік молодшим від мене і на рік після мене закінчив Львівську політехніку. Подальші роки працював у Надвірнянській конторі буріння, пізніше переведений для роботи в трест «Прикарпатбурнафта». Коли я, в середині 1969 року, приїхав до м. Івано-Франківська і почав працювати начальником Українського відділу промислових випробувань ВНДІ бурової техніки, то одним із перших був запрошений до роботи у відділ Григорій Семак. На той час у нього уже була добра репутація інженера-буровика. Він був одним із авторів декількох винаходів, зокрема з конструкції гратознімача при спуску у свердловину стикозварних колон. На той час припадає пік застосування цього способу для кріплення свердловин, народженого в Інституті електрозварювання ім. Є. О. Патона. У нашому відділі Г. Г. Семак став працювати технологічним керівником робіт по бурінню свердловин з продуванням вибою пінами, аерованими розчинами. Однією з найвагоміших робіт, над якою працював Г. Семак, було розкриття продуктивних горизонтів з продуванням вибою газами-повітрям, пізніше природнім газом, а ще пізніше азотом. На Битківському родовищі було поставлено нечуваний навіть в нинішніх умовах промисловий експеримент на трьох свердловинах Битківського родовища, коли менілітові відклади розкривалися потоком піни, природного газу та азоту.

Всі плани робіт, підбір обладнання, розробка технологій буріння здійснювалися під керівництвом Семака. Звичайно, ми отримували велику допомогу зі сторони московських колег – Ю. С. Лопатіна, І. В. Белея, Зоре та інших.

Особливо важливим було розкриття битківських менілітів природним газом та азотом. Що стосується останнього, то мені здається, що це був унікальний буровий експеримент не лише в колишньому Радянському Союзі, але і у світі.

У творчої людини часто буває роздвоєння. Так, Семак займався розкриттям пласта, а для себе розробляв теоретичні основи проектування трас похило-скерованих свердловин, досліджував механізми їх природного викривлення, вивчав роботу різних компоновок низу бурильної колони.

Під час буріння однієї із свердловин з продуванням вибою пінами на Делятинській структурі ми змогли отримати фотографії стінок свердловин в діапазоні глибин від однієї до двох тисяч метрів. Для цього було розроблено спосіб фотографування, освітлення вибою напрямленим прожектором, було використано двооб'єктивний фотоапарат, що давав об'ємне зображення (такі фотоапарати вже ніде не випускаються

виробництвом). Оскільки коштів на розробку цього обладнання у нас не було, то використали гроші з фіктивного відрядження у м. Львів.

Ці фотографії пізніше було передруковано в наукових виданнях США та Росії і до цього часу вони не втрачали своєї цінності, бо нещодавно А. І. Булатов (2009 р.) вмістив їх у своїй останній книзі.

Г. Семак в числі своїх винаходів розробляв і новий тип каверноміра і спосіб орієнтування керна. До речі, з заявкою на цей останній спосіб вийшов цікавий курйоз – з Комітету по винаходах цій заявці протиставили патент США. Яке ж було наше здивування, коли виявилось, що предмет винаходу співпав майже слово в слово. Тут не було ніякого плагіату ні зі сторони Семака, ні зі сторони американців.

Разом з Г. Семаком і М. Іликом, тодішнім головним інженером Дрогобицького долотного заводу, ми розробили конструкцію розширювача стовбура свердловини зі змінними шарошками. Цей розширювач було ретельно випробувано. Але в серійне виробництво його не запустили, оскільки для заводу вигідніше було виготовляти у сім разів більше розширювачів стандартної конструкції, ніж один нашої конструкції.

Біля Г. Семака згурпувалася група здібних інженерів, які постійно щось розробляли. Але основна ініціатива належала Семаку і він працював дуже плідно і самовіддано. В нашому відділі працювали три найплідніші інженери – Михайло Шумада, Людвіг Райхет і Григорій Семак. Всі вони передчасно пішли з життя, але залишили після себе вагомий інженерний доробок.

У 1982 році у видавництві «Недра» (Москва) вийшла наша спільна з ним монографія «Обеспечение надежности и качества стволов глубоких скважин». Пізніше цю книгу видали у Пекіні китайською мовою (піратське видання). Я і досі вважаю, що це одна з кращих книг, до видання якої я мав відношення.

Взимку 1989 року я лікувався у м. Кисловодськ і у січні місяці зателефонував до Григорія, щоб привітати його з днем народження. Він сказав, що почуває себе погано, йому важко вести заняття зі студентами. Коли я через два тижні повернувся додому, то ми з ним пішли до мого знайомого професора отоларинголога на огляд. Після огляду професор направив Семака на здачу аналізів та подальшого обстеження, а коли ми уже йшли від нього він попросив мене залишитися. І він мені сказав, що найбільше зосталося жити Григорію три місяці. Так воно і сталося.

Г. Г. Семака пам'ятають у нашому Університеті, оскільки його вклад в науку і техніку є досить дуже вагомим. Його внесок у розробку бурової техніки надзвичайно великий, результати його досліджень випереджали американські, багато сучасних дослідників черпають ідеї з його праць.

Скальська Уляна Любомирівна
(народилась у 1930 р.)

На початку 60-х років минулого століття на Прикарпатті в лабораторіях, що розробляли та впроваджували нові типи бурових розчинів,

почали працювати випускники хімічних факультетів Львівського та Чернівецького університетів. Серед цих спеціалістів була Уляна Скальська, Аркадій Семенаш, Лілія Склярська, Стефанія Питель.

Всі вони відрізнялися від нас, буровиків, своїми специфічними знаннями та захопленням і відданістю професії буровика. В Карпатах, як, можливо, мало в якій нафтогазоносній провінції, сконцентровано розмаїття умов буріння – аномальні пластові тиски, великі товщі солей та засолонених глин, перемежування порід різної міцності, пластичності, досить високі температури у пластах. На цей час припадає освоєння великих, як на той час, глибин буріння – від двох до трьох – чотирьох тисяч метрів. Буріння супроводжувалося частим газонафтопроявленням, обвалами порід, звуженням стовбура свердловини в інтервалах залягання солей та глин. Буровий розчин вимагав регулювання його властивостей за рахунок використання хімічних реагентів. Ці спеціалісти працювали в Бориславі, Долині, Надвірній, Львові. І вони були своєрідними вчителями для нас, випускників нафтового факультету Львівського політехнічного інституту, нашими помічниками.

Під час буріння однієї з розвідувальних свердловин на Орівській плиті ми зіткнулися з таким «зваруванням» бурового розчину, що він уже великим валом повільно рухався по жолобах і робітники з лопатами прогрібали цей густий розчин, що уже не міг очиститися від вибуреної породи. З м. Івано-Франківська приїхав до нас Аркадій Семенаш і ми під його керівництвом почали підготовку до «вапнякування» цього розчину. На це пішов майже тиждень. Але яким було моє здивування, коли протягом одного циклу циркуляції бурового розчину у свердловині потік рідини легко став рухатися в жолобній системі, тиски на бурових насосах впали, а буріння свердловин помітно пришвидшилося. Під час навчання у Львові нас не вчили мистецтву регулювання властивостей бурового розчину. І Аркадій Семенаш прочитав для мене впродовж двох тижнів повний курс фізико-хімії бурових розчинів.

Найбільш колоритною серед спеціалістів з бурових розчинів була Уляна Скальська. Вона отримала прекрасну фахову підготовку у Львівському університеті і надовго присвятила себе розробці нових типів хімічних реагентів і способів регулювання властивостей бурових розчинів. Уляна Скальська приїжджала на бурові за першими нашими викликами, вчила нас, картала за нашу «малограмотність», не шкодувала часу на роботу з регулювання властивостей розчинів. Серед нас, буровиків, вона виділялася своєю інтелігентністю, образною мовою.

Після захисту моєї дисертації у 1969 році і приїзду до м. Івано-Франківська ми спілкувалися частіше, бували один в одного сім'ями. І тоді Уляна Скальська сказала мені, що її батько служить у Ворохті священником, що вони з родини Глібовицьких, які за походженням з родини Лепких.

В середині 70-х років вона підготувала кандидатську дисертацію, в якій досліджувала реагент – стабілізатор (РС) на основі поліакриламід у виробництва Калузького «Хлорвінілу». Під терміном «РС» ми розуміли

«реагент Скальської». Керівником її дисертаційної роботи був академік Ф. Овчаренко, на той час він працював секретарем ЦК Компартії України з ідеологічних питань.

Багато членів спеціалізованої ради (М. О. Ашрафян, Е. Б. Чекалюк) вважали, що цю роботу (після деякого допрацювання) можна було би представити до захисту докторської дисертації.

Після захисту дисертації Ф. Овчаренко поїхав до батька Скальської у село Дору біля містечка Яремче. Це був мужній поступок, оскільки комуністична ідеологія і релігія були антагоністами.

До речі, тато Уляни Скальської охрестив нашу дочку Олю в своїй домашній церкві, а сама Уляна стала її хресною мамою.

Ще через якийсь час У. Л. Скальська перейшла працювати в лабораторію ВНДІ бурової техніки, яку фактично сама й створила.

Але настали інші часи – українські буровики були зорієнтовані для роботи у Західному Сибіру, фінансування наукових робіт припинилося і Уляна Скальська оформила пенсію.

У. Скальська активно влилася в громадянське життя уже незалежної України, створила клуб української інтелігенції імені Богдана Лепкого, бути членом якого було і залишається почесною справою. Громадські ініціативи, акції, публікації, звернення до влади були завжди чіткими і дуже актуальними. Однією з найважливіших її справ було відкриття Івано-Франківської української гімназії. За це взялася пані Уляна з усією притаманною їй енергією і залучила до цієї справи окрім мене професора Богдана Ступарика, художника Панаса Заливахи. Ми і склали основу опікунської ради, а головою цієї ради було обрано мене на цілих 12 років.

З ініціативи пані Скальської було сформульовано вимоги до педагогічного колективу, на конкурсній основі обрано першим директором гімназії Зіновія Береговського. Ми не помилилися, наш вибір був вірним.

Пані Скальська готувала у той час різні звернення до влади, збирала людей, щоб ми могли впливати на владу у багатьох питаннях. І це їй майже завжди вдавалося. Такою є ця інтелігентна жінка міста Івано-Франківська.

Струс Ярослав Михайлович (1930-2001)

На початку 60-х років минулого століття Я. Струс працював начальником дільниці буріння в Бориславській конторі розвідувального буріння. В цей час ми і познайомилися з ним. Це був красивий чоловік з гарним обличчям, темним кучерявим волоссям, він вмів сміятися і гніватися, володів гарним голосом, знав і співав у відпочинковий час багато пісень. Разом з Омеляном Мрозеком вони були нерозлучні. Обидва гарно одягалися і навіть робітничий спецодяг лежав на них якимось особливо гарно. Була у Я. Струса ще одна важлива риса – все, що він робив, повинно було бути красивим. На його бурових завжди панував вірцевий порядок та чистота. Не лише у культбудках, але й на всій території

бурової все було прибрано, пофарбовано, навіть доріжки були викладені побіленими каміннями. Я часто приїжджав до Струса і Мрозека, щоб подивитися на їхню роботу, повчитися у них. У вільний час (а його було дуже мало) ми збиралися компанією, пригощалися та співали, жартували та підсміювалися один з одного. Коли Я. Струс став керувати Бориславською конторою буріння, то за дуже короткий час турбінний цех, трубна база були так переобладнані, що кращих на той час в Україні не було. Я. Струс ввів в експлуатацію стенд для підготовки обсадних труб до спуску в свердловину, на якому кожна труба піддавалася гідравлічним випробуванням, різі труб перевірялися калібрами, труби маркувалися. Працювати буровим майстрам стало легше і безпечніше.

У 70-х роках у нього появилися проблеми у відношенні з партійними органами і він змушений був виїхати з м. Борислава на роботу в Уренгой (Сибір), де керував буровими підприємствами, дружив з російськими вельможами Віктором Чорномирдіним та Ремом Вяхіревим. Там відбувалася справжня велика битва з освоєння надпотужних газових родовищ Півночі Західного Сибіру.

У Сибіру Ярослава Михайловича почало турбувати серце і за рахунок «Газпрому» його відправили для операції на серце в Канаду, оплатили поїздку для його дружини.

Я. М. Струс ще працюючи в м. Бориславі, один із перших інженерів-буровиків збудував собі дім. Все у цьому житлі було продумано до дрібниць – від розміщень кімнат до допоміжних приміщень та до внутрішнього і зовнішнього оздоблення.

З розпадом СРСР Я.Струс повернувся в м. Борислав заможною людиною, де збудував автозаправну станцію, аптеку, продуктовий магазин.

Влітку 2001 року я лікувався у курортному містечку Трускавці і до мене приїхав Я. Струс. Я побачив людину, що і в свої 70 років мало змінилася зовнішньо. Він багато мені оповідав зі свого сибірського життя. На прощання він запросив мене і мою дружину до колиби на шашлик. У день нашої зустрічі я виїжджав з Трускавця, а крім того почував себе не зовсім здоровим, тому відмовився від його запрошення, але пообіцяв, що через 10 днів я приїду до нього в м. Борислав. Рівно через 10 днів я з м. Львова приїхав до Я. Струса, але виявилось, що дев'ять днів тому в автомобілі раптово зупинилося його серце. Ми з дружиною поїхали на цвинтар, стояла сильна серпнева спека, квіти та вінки на могилі висохли, а я все стояв і ніяк не міг відійти від його могили, бо не міг усвідомити, що Я. Струса уже серед нас немає.

Це був надзвичайно працьовитий інженер, дуже вимогливий до інженерної праці, він знав глибинну сутність буріння свердловин і у нього було чому навчитися.

Тюпін Петро Степанович (1921-2005)

У другій половині п'ятидесятих років минулого століття на Прикарпатті починається масштабне геолого-розвідувальне та експлуатаційне

буріння свердловин в містах Долина, Борислав та Надвірно. Одним із керівників бурових організацій, а пізніше об'єднання "Укрзахіднафтогаз" був Петро Степанович Тюпін. Особливо помітна роль цієї людини, як талановитого організатора бурових робіт, пов'язана з роботою Станіславського раднаргоспу, пізніше об'єданого з Львівським раднаргоспом. Відкривалися нові контори глибокого буріння (дві в Надвірній, дві в Долині, дві в Бориславі, одна в Солотвино, не кажучи вже про геологорозвідувальні експедиції в Калуші, Стрию, Самборі та в Нестрові біля Львова). Організовувалися бази обслуговування, вишкомотажні і тампонажні контори, механічні цехи та інші. Працювало в цих організаціях біля десяти тисяч людей. На цей час припадає значний ріст випускників нафтового (гірничо-промислового) факультету Львівської політехніки. Ці випускники потрапляли мов би на фронт, оскільки треба було без розхитування братися за освоєння бурового простору в дуже важких геологічних умовах. Перед Тюпіним постало завдання за короткий період часу створити добре злагоджений працюючий колектив.

Я добре пам'ятаю інженерні наради, конференції, семінари, які особисто проводив Тюпін разом зі своїми помічниками Б. І. Чайковським, П. Р. Шпаком та іншими. Багато молодих інженерів через три – чотири – п'ять років роботи ставали головними інженерами, керівниками контор буріння (В. Пушкар, В. Дітчук, Й. Андрійчук, М. Іванов, І. Діак та інші).

Що було притаманне П. С. Тюпіну, так це вміння визначити та підтримати талановиту людину. І тоді для нього вже не існували заборони та застереження всесильного у той час КДБ чи вказівок партійних керівників.

Він призначав своїми заступниками, провідними інженерами, керівниками підрозділів багатьох інженерів, батьки яких були або засуджені за націоналізм, або були священиками, або знаходилися в еміграції. Серед них був Б. Чайковський, Р. Горбачевський, У. Скальська, І. Петраш і багато-багато інших. Як він це пояснював своїм політичним контролерам – не знаю. Найважливішою для нього була робота. Багато часу Тюпін приділяв роботі з молодими інженерами. Пам'ятаю, як він вимагав від нас доброго відношення до робітників, казав нам ніколи їх не кривдити. За час його керівництва об'єднанням кипіла інженерська робота. До нас приїжджали науковці з багатьох наукових центрів тодішнього СРСР – з Москви і Києва, Куйбишева і Баку, з Ленінграду і Уфи. Організація електробуріння, удосконалення турбінного буріння, застосування складних компоновок низу бурильної колони, перше впровадження буріння свердловин з продуванням вибою газоподібними азотами. Мені здається, що в ті часи Прикарпаття було своєрідним буровим полігоном.

На початку 90-х років Тюпін П. С. оформив пенсію, пропрацював у ЦНДІ об'єднання «Укрнафта», але, як на мене, почував себе покинутим і забутим. Він радо погоджувався посидіти в кафе чи ресторані з молодшими від себе інженерами, багато згадував про роботу в минулі роки.

Тепер на центральному Івано-Франківському цвинтарі стоїть скромний пам'ятник над могилами його дружини і його. Хто з нас іде алеєю цвинтаря, зупиняється та мовчки молиться за упокій його душі.

Чайковський Борис Ігорович (1928-1972)

Час минає дуже швидко і те, що відбувалося з нами у ті далекі 60- і 70-ті роки минулого століття уже історія, яку відновити майже не можливо. На наше щастя ми своєчасно закінчили нафтовий факультет Львівської політехніки, бо з кінця 50-х років минулого століття розгортаються великомасштабні геологорозвідувальні роботи уна Прикарпатті, Волино-Поділлі, а також у Закарпатті з метою пошуків нових родовищ нафти і газу. І ми з головою занурилися в дослідження бурового процесу, вивчали його і потім свої знання передавали іншим. А нас самих уже було кому навчати, бо з 1952 року у нафтогазову індустрію прийшли попередні випускники цього ж факультету. Серед них були Борис Чайковський, Євген Іваницький, Петро Шинкарик, Іван Петраш, Володимир Дітчук та багато-багато інших. Найкolorитнішою фігурою серед цих інженерів був Борис Чайковський, який до нашого приходу на роботу уже пройшов усі шаблі буровецької професії. Працював короткочасно робітником, а потім інженером і керівником – головним інженером Надвірнянської контори буріння, її директором, головним інженером тресту «Прикарпатбурнафта», заступником генерального директора об'єднання «Укрзахіднафтогаз». Він був старшим від нас лише на 12 років, але у молодому віці всі ті, хто є старшим від тебе на 5-, 7-, 10 років уже видаються зовсім старшими, дорослими. Я запам'ятав Бориса Ігоровича таким – був він середнього зросту, з рано облісілою головою. Масивним обличчям він нагадував Сократа. Мова його була чіткою, малослівною, добре вмотивованою, так що заперечувати йому було важко. Він керував ліквідацією багатьох відкритих нафтових і газових фонтанів, які на той час траплялися часто.

Була в нього особлива риса – це залучати до роботи в бурінні відомі на той час наукові організації Києва, Львова, Куйбишева (нині Самара), Москви, Уфи, Грозного та Баку. Практично майже одночасно впроваджувалися обладнання і технології для спуску стикозварних обсадних колон, буріння свердловин з продуванням вибою пінами і газами, широко застосовувалися електробури, нові типи турбобурів та доліт.

Здається, у 1962 чи 1963 роках П. С. Тюпін і Б. І. Чайковський запросили на Прикарпаття тодішнього Міністра нафтової промисловості легендарного Валентина Шашина. За тиждень часу йому продемонстрували всі на той час досягнення бурової науки, які впроваджувалися на Прикарпатті від Надвірної та Долини до Борислава. Деякі роботи носили чисто демонстраційний характер і мені, як молодому інженеру, видавалися «потёмкинськими дерев'ями». Після цієї поїздки В. Шашина на Прикарпаття було видано наказ Міністра про широке застосування нових технологій, обладнання та інструментів на просторах Радянського Союзу.

У 1966 році я виконував тимчасово обов'язки головного інженера тресту «Західбурнафтогаз» (П. В. Шинкарика було переведено для роботи у Міністерство геології у м. Києві). У цей час буріння велося на багатьох розвідувальних площах, свердловини майже одночасно увійшли в дуже складні геологічні умови, хімічних реагентів для регулювання властивостей бурових розчинів у нас не було. Об'їхавши за день свердловини, що бурилися, я розпорядився зупинити буріння, щоб не допустити ускладнень або аварій. Вранці наступного дня я зателефонував до м. Івано-Франківська Борису Ігоровичу і сказав про своє рішення. На що почув різку відповідь: «Це не робить Вам честі». Через кілька годин Чайковський приїхав до м. Борислава, ми знову поїхали на бурові і він зі мною погодився. Зі своїх запасів виділив необхідні нам реагенти, прислав з ЦНДЛ спеціаліста з бурових розчинів і ми продовжили безаварійне буріння.

Два роки перед тим я керував дільницею буріння, що розбурювала Свидницьке газове родовище. Чайковський часто приїжджав до нас, контролював нашу роботу і ми, може як ніхто у ті часи, були забезпечені технікою, матеріалами.

У вересні 1966 року викінчено бурінням розвідувальну свердловину №27 Іваники. За висновками геофізиків ми розкрили нафтовий пласт. Відповідно до цього було змонтовано на свердловині фонтанну гирлову арматуру на робочий тиск 22,5 МПа. Проте під час виклику припливу зі свердловини почав виділятися газ та конденсат і дуже швидко тиск на фонтанній арматурі наблизився до критичного. Вже через кілька годин з Івано-Франківська приїхали П. С. Тюпін і Б. І. Чайковський. Всю інженерну і організаційну роботу взяв на себе Чайковський. Маленька помилка могла призвести до страшного лиха, адже із свердловини під великим тиском ішло майже мільйон кубічних метрів газу та біля 300 тон газоконденсату за добу. Ця робота нагадувала роботу військового штабу при підготовці до битви. Через день свердловину заглушили і тільки пізніше заново освоїли.

До кінця цього ж року Чайковського відрядили на роботу в Алжир на посаду радника уряду. Лише зрідка ми дізнавалися про величезний авторитет Бориса Ігоровича серед алжирських спеціалістів. Я навчався в цей час в аспірантурі у Москві і декілька разів ми з ним зустрічалися в Міністерстві нафтової промисловості. В одну з останніх зустрічей того часу він подав мені листа за підписом Міністра нафтової промисловості Мальцева на адресу директора ВНДІ бурової техніки Асан-Нурі А.А. про розподіл мене на роботу в Алжир. Я цим листом не скористався, був призначений керівником Українського відділу цього ж інституту, а Б. І. Чайковський повернувся в Україну на посаду генерального директора об'єднання «Укрнафта».

Весною 1970 року я приїхав у м. Київ до Б. І. Чайковського. Він поспішав на якусь нараду в науковий інститут і запросив мене до своєї машини, де вирішив тодішні мої питання, підписав подані мною листи, при цьому він сказав, що його дуже болить голова. Це була наша остан-

ня зустріч. Через місяць він зустрічав в аеропорту Бориспіль якусь важливу іноземну делегацію і під час цієї зустрічі знепритомнів. А ще через 2 місяці після операції на мозку його не стало.

Україна в особі Б.І. Чайковського втратила одного з найвидатніших інженерів-нафтовиків. В очах сучасників авторитет Б.І. Чайковського був неперевершеним. Шкода, що час змиває навіть згадку про наших видатних інженерів, бо молоде покоління інженерів-буровиків уже не знає тих, хто торував дорогу до відкриття та освоєння нафтових та газових родовищ України, хто за своїми фаховими знаннями не знав собі рівних.

Шинкарик Петро Васильович (1929-1995)

П. В. Шинкарик у 1953 році з відзнакою закінчив гірничо-промисловий факультет Львівського політехнічного інституту, до 1964 року працював у м. Бориславі головним інженером контори буріння та головним інженером тресту “Західбурнафтогаз”.

Мені довелося свої перші “бурові університети” проходити м. Бориславі під керівництвом Петра Шинкарика. І не знаю, як би склалося моє професійне життя, якби не наука Петра Васильовича. У нього було чому вчитися: як забурювати свердловину, як ліквідувати складні аварії та ускладнення в бурінні, як мужньо і спокійно вести себе в умовах відкритих нафтогазових фонтанів. Хоча нас, випускників Львівської політехніки 1959 року, розділяло з ним лише 7 літ вікової різниці, але досвід Петра Шинкарика був значущим, його знання бурового процесу настільки глибокими, що ми черпали у нього і знання, і форми спілкування, і норму поведінки. І це набагато років вперед формувало наш світогляд.

Ми, молоді спеціалісти, часто розгублювалися у важких, особливо аварійних ситуаціях і дозволяли собі телефонувати Петрові Васильовичу в будь-яку пору дня чи ночі. І я не пам’ятаю такого випадку, коли б він за це підвищив на нас голос. Зустрічні його питання давали змогу нам самим краще усвідомлювати, що ж трапилось із свердловиною. Петро Васильович не лише давав необхідні поради, а й до ранку за його вказівкою на бурову доставлялися необхідна техніка, інструмент, план робіт, приїжджав інженер із складних робіт. В результаті, свердловини знову бурилися.

Поява багатьох нових технологій та інструменту пов’язані з інженерним талантом Шинкарика. На Рудківському газовому родовищі ще в кінці 50-х років бурилися перші похило-спрямовані свердловини. Перші спуски обсадних колон частинами з використанням муфт, розроблених Шинкариком, здійснено на свердловинах площі Стрільбниці. Унікальні роботи на Рудківському родовищі, пов’язані з ліквідацією величезних газових грифонів в селі Тулиголова (це взагалі унікальне явище в історії газової промисловості) проведено в 1959 році теж під керівництвом П. Шинкарика. В Україні було чимало відкритих нафтових і газових

фонтанів. І ліквідація цього лиха в багатьох випадках лягала на плечі Петра Васильовича.

На початку 70-х років починаються розвідувальні роботи на шельфі Чорного моря. Створюється вітчизняна техніка. Монтуються на морі стаціонарні бурові платформи. Розвідувальні роботи призводять до відкриття першого в Україні шельфового родовища газу – Голіцинського. Організація цих робіт була покладена на Петра Васильовича. Природний інженерний талант, великі організаторські здібності поєднувалися у нього з великою особистою скромністю в усьому, в якійсь особливій тільки йому притаманній делікатності. Його дуже любили і, водночас, боялися ті, хто не відповідав великій вимогливості Петра Васильовича до якості інженерної праці та норм людської моралі.

Коли я навчався в московській аспірантурі кожен приїзд Шинкарика в Міністерство геології СРСР був для мене подією. Я кидав усю роботу і біг на зустріч з ним. Ми говорили про життя, про мої дослідження, згадували минуле.

Не кажу вже про етичну сторону його характеру. В той час серед буровиків панував культ випивок – пили, коли починалося буріння, коли цементували колони, ліквідували аварії, коли відвідували нас різноманітні бурові інспекції. А П. В. Шинкарик в цьому “буровецькому побуті” був тверезим інженером. При ньому в нас, молодих інженерів, навіть в думках не було вести себе неетично. Постійно красиво одягнутий, стрункий, суворий з вигляду та добрий душею він справляв на нас, молодих випускників Львівської політехніки, якийсь магічний вплив. Поруч з ним ми ставали начебто розумнішими.

В той час не було системи післядипломної освіти. І тому це навчання він здійснював сам, коли організовував періодичні виїзди бориславських інженерів в міста Долину та Надвірну, відряджавав нас на різні семінари, школи. Часто виїжджав з нами на це навчання. Ми мали нагоду подивитися цікавинки наших найближчих сусідів. З 1965 року Петро Шинкарик працював у Києві, в Міністерстві геології України, кілька останніх років у Румунії і останні два роки в Українському нафтогазовому інституті.

13 серпня 1995 року в автомобільній аварії обірвалося життя одного із кращих інженерів-буровиків України, який так багато зробив для відкриття великих нафтових і газових родовищ, в тому числі і на шельфі Чорного моря.

**Янкевич Олексій Миколайович
(1937-2003)**

Він був лише на три місяці молодшим від мене і на рік пізніше закінчив нафтовий факультет Львівської політехніки (1960 р.). Я підтримував з ним контакти аж до захисту у 1969 році кандидатської дисертації. В цей час він працював інспектором Комітету народного контролю в м. Івано-Франківська. Я побачив гарно одягнену людину з красивим і мужнім обличчям, людину, що вміла аналізувати господарювання в народному господарстві і у першу чергу в нафтовій і газовій промисловос-

ті. До переходу на роботу в Комітеті він пройшов типовий шлях молодого спеціаліста – працював помічником бурильника, бурильником, буровим майстром та начальником бурової. Він потоваришував з тодішнім молодим директором Надвірнянської контори розвідувального буріння Петром Шпаком, старшим від нього лише на п'ять років, якого пізніше призначили головним геологом об'єднання «Укрзахіднафтогаз» в м. Івано-Франківську. Саме П. Шпак порекомендував О. Янкевича для роботи в цьому Комітеті

У Янкевича була молода красива дружина Лариса, яку він привіз із Кубані, будучи там ще студентом на практиці. І у них підростали дві маленькі донечки, для догляду за якими приїхала з Кубані їхня бабця. Я тоді не знав, що батько його дружини – кубанський козак відбув 25 років у Воркутинських таборах. Не знав також, що його молодший син командував у війну Таманською дивізією і лише після війни відкрилося, що він «сын врага народа» і його терміново демобілізували з «лав советської армії», але враховуючи його військові заслуги, призначили керувати об'єднанням «Рослес» в Москві. Ще один брат дружини Янкевича Олексій теж переїхав жити до м. Івано-Франківська і, навчався в нашому Інституті нафти і газу.

Батько, мати і сестра Олексія Янкевича жили у селі недалеко від селища Дашава, яке й дало назву Дашавському газовому родовищу.

Невдовзі влітку 1969 року або 1970 року Янкевича призначено начальником Надвірнянського Управління бурових робіт, в яке влилися дві контори розвідувального буріння – Надвірнянське та Пасічнянське. Практично ці контори буріння знаходилися на межі колапсу, оскільки більшість бурових були в аварійному стані, плани не виконувалися, зарплата у робітників та інженерів була маленькою, постачання долотами, хімічними реагентами, мастильними речовинами, трубами було дуже поганим.

Через місяць після його призначення керівником цього бурового підприємства Янкевич запросив мене у м. Надвірну. Він відклав всю буденну роботу і ми з ним поїхали у м. Яремче і просиділи над р. Прутом цілий день. З його розповідей розкрилася гнітюча картина. Головним було те, що інженери і техніки не бачили умов для нормальної роботи. Я у той час очолював Український відділ промислових випробувань Всесоюзного науково-дослідного інституту бурової техніки у Москві. Тож я запропонував скласти програму досліджень нових типів бурових доліт, компоновок низу бурильної колони, турбобурів нових конструкцій. Тоді ж ми домовилися, що Янкевич організує і підтримає дослідження буріння свердловин електробурами з продуванням вибою стиснутим повітрям. Одночасно ми домовилися про розкриття продуктивних менілітових відкладів Битківського нафтового родовища на трьох свердловинах з продуванням вибою пінами, азотом та природним газом. Це була на той час об'ємна програма дослідницьких робіт. В той день ми думали над тим, як залучити інженерів та бурових майстрів до

цієї роботи, зацікавити людей своєю професією та зродити надію на те, що не все так безнадійно, як виглядало тоді.

Через кілька днів у Москві я доповідав директору інституту Асан-Нурі Асан Абдулаєвичу про наші домовленості з О. Янкевичем.

Інститут безкоштовно передав 50 доліт нових конструкцій на випробування у м. Надвірну, комплект іншого обладнання, серед якого були і турбобури, конструкції професора Іоаннесяна. Я добре попрацював, щоб отримати дозвіл передати з м. Долини в м. Надвірну компресори високого та низького тисків. Для розкриття пластів газами необхідно було отримати дозвіл державної гірничотехнічної інспекції. Довелося починати з районної інспекції м. Надвірна, потім у Львівській регіональній, а далі в м. Києві та м. Москві. У Москві було легше, оскільки там ведучим спеціалістом працював О. Ємельянов, який свого часу навчався у Дрогобицькому нафтовому технікумі. Коли я всі дозвільні документи подав заступнику Міністра нафтової промисловості В. І. Міщевичу, то він мені докинув: «Роман! Куди ты меня толкаешь? Разве ты не знаешь, что от травматизма в нефтяной промышленности гибнет больше людей, чем солдат во Вьетнаме» (в той час була В'єтнамсько-радянсько-американська війна). Але на проведення цього експерименту дозвіл він дав, щоправда під мою персональну відповідальність. Що стосується розкриття продуктивного пласта азотом, то всю технологічну роботу виконував Г. Г. Семак, який пізніше захистив під моїм науковим керівництвом кандидатську дисертацію.

У всіх цих роботах найактивнішу роль відігравав Олексій Янкевич. Монтаж силового агрегату – генератора високої напруги, його розміщення та пуск відбувалися під безпосереднім контролем Янкевича. Поволі-поволі оживало інженерне життя цього управління і вже через рік стало одним з кращих у системі об'єднання «Укрнафта».

Кілька років керівництва Олексія Янкевича Надвірна була немовби великою лабораторією для всіх, хто працював над створенням нових технологій та обладнання.

Є різні інженери-практики. Для одних все уже розроблено, все освоєно і нічого нового придумувати не треба. Для інших будь-яка нова технічна ідея вимагає її промислової перевірки. Недавно я попросив одного буровика України, що займає пост заступника Голови правління відкритого акціонерного товариства пана К. проглянути та дати оцінку конструкції гравійного фільтру для горизонтальних свердловин. На моє велике здивування цей пан К. категорично відмовився навіть поглянути на запропоновану конструкцію. Бо, мовляв, це все уже розроблено фірмою “Шлюмберже” і це все можна у них купити. Я уже не кажу про вартість такого фільтру, яка складає півмільйона доларів для вертикальної свердловини. Для горизонтальної – у два рази більше. А таких свердловин цій компанії доведеться бурити декілька сотень. Ось і є різниця між Янкевичем і цим багатим та самовпевненим сучасним керівником.

В середині 70-х років Олексія Янкевича обрано головою міста Яремче, пізніше одним із заступників голови міста Івано-Франківськ.

На цьому і закінчилась бурова кар'єра досить талановитого та здібного інженера-буровика.

Я і досі не можу забути з якою привітністю, з яким інтересом він зустрічав науковців і як допомагав втіленню нових технологій у практику. Для мене він був щирим приятелем, декілька разів запрошував мене на мисливське полювання в Карпати, допомагав чим міг, а у скрутну годину позичав гроші, не питаючись, коли я їх йому поверну.

На жаль, хвороба серця укоротила його життя.

Епілог

Шістнадцять прізвищ інженерів-буровиків Прикарпаття згадано в цих есеях. Цей перелік видатних інженерів-буровиків другої половини ХХ-го століття є неповним. Сюди не увійшли прізвища Мирона Івасіва, Миколи Касіяна, Едуарда Піддубного, Мирона Гайового, Любомира Гуралія, Омеляна Камінського, Богдана Кобрини, Григорія Питляра, Михайла Агапчева та інших, трудова діяльність яких була спрямована на розвідку нафтогазових родовищ та на їх введення у розробку. Ніякими мільйонами чи мільярдами грошових одиниць не оцінити їхню працю. Під їх керівництвом працювали тисячі інженерів та робітників, життя яких треба було зберегти за будь-яких критичних обставин. Саме тому, можливо, їх вік був недовгим. Як на мене, варто продовжувати розповіді про життя цих людей у наступних номерах “Прикарпатського вісника НТШ”. Це яскраві особистості, які були нашими сучасниками. Давайте будемо це робити!

*Стаття поступила в редакційну колегію 23.10.2009 р.
Рекомендовано до друку д.т.н., професором Мойсишиним В.М.*

SHORTEST ESSAYS ABOUT PRECARPATHIAN ENGINEERS SECOND HALF OF THE XX CENTURY

R. S. Yaremychouc

*Ivano-Frankivs'k National Technical University of Oil and Gas;
76019, Ivano-Frankivs'k, Carpats'ka street, 15;
e-mail: public@nung.edu.ua.*

An author tells about the known Precarpathian engineers of XX age, which devoted the life to the improvement of technique and technology of the boring drilling and booty of hydrocarbons.

Key words: *technology of the boring drilling of mining holes, booty of oil and gas, tamponouvation of mining holes, mastering of mining holes.*